

Apunt històric. El cronista oficial del municipi Anton Monner narra els antecedents que portaren a la construcció de l'emblemàtic edifici modernista de Cèsar Martinell

El conegut edifici de l'arquitecte Cèsar Martinell a Gandesa es va aixecar fa prop d'un segle.

FOTO: ARXIU FORCADES

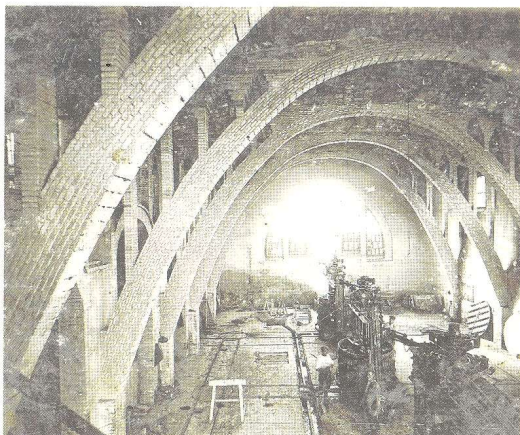
CENT ANYS DEL CELLER DE GANDESA

ANTON MONNER
GANDESA

L'any vinent, la directiva de la Cooperativa Agrícola de Gandesa prepara la commemoració especial pels 100 anys d'haver entrat els primers raïms al celler modernista, obra monumental de gran ressò, dissenyat per l'arquitecte Cèsar Martinell.

Per explicar-ne la construcció exposo els antecedents històrics que explicaran el perquè d'aquesta obra, on es van abocar la majoria dels pagesos de la ciutat per aconseguir-ho, dirigits per cinc o sis famílies.

Tres fenòmens es produïren entre la meitat i finals del segle XIX que havien de canviar la societat ciutadana de Gandesa; la desamortització de Mendizábal, l'eclosió demogràfica i la fil·loxera.

Majestuós interior del celler cooperatiu, amb les arcades característiques. FOTO: ARXIU FORCADES

Amb la desamortització les famílies més importants de la ciutat, que havien defensat el liberalisme contra el carlisme, considerades d'esquerra en aquell moment, van adquirir les grans propietats que pertanyien a l'església o a l'orde de l'Hospital.

Entre el 1860 i el 1900 esdevé un gran creixement demogràfic com a conseqüència de la desinfecció de les aigües de consum familiar. La població de Gandesa arriba l'any 1900 als gairebé 5.000 habitants i la Terra Alta als 25.000. Aquest creixement provoca un canvi estructural agrícola molt significat. Els jornalers cobraven unes 3 pessetes per dia, treballant entre 10 i 12 hores els 7 dies de la setmana quan un pa de quilo costava 2,5 ptes.

Com a reacció als reduïts jornals que els cacics pagaven a la gent pobre, els joves pagesos desamortitzaren les terres marginals que mai s'havien treballat, fins i tot creant espais muntanyencs a les serres de Pàndols, Cavalls i Puig Cavalier.

Amb la fil·loxera que apareix a França a partir del 1865, la fesomia rústica de Gandesa i comarca comença a transformar-se. Les bancalades que sempre s'havien sembrat perquè el blat era el més rendible econòmicament, les famílies riques hi comencen a plantar vinyes, quan el preu del vi puja espectacularment.

La fil·loxera apareix a Gandesa l'any 1900, quan ja es va començar a plantar els ceps ameri-

cans pels Tomaset (ara Bàrbara Forés) i el Baró de Purroy i la producció es multiplica per tres. La fil·loxera avança i es moren milers de ceps però també es van incrementant els quilos de raïms produïts, gràcies als nous empelts 'americans' que contràriament als "ceps de sarments" tradicionals no agafen la malaltia.

Els pagesos, comencen els rics i continuen els pobres, transformen les propietats i tants raïms produïts no caben als cellers. Les cases mitjanes construeixen els seus trulls als baixos de les cases i elaboren el vi de les seves propietats. El 1913 l'empresa Valls i Figueras, C^a construeix un gran celler situat a la carretera de Vilalba -ara propietat de la família Salaet i destinat a museu- però el mateix any, el Centre Catòlic, crea el Sindicat Agrícola, quan la producció local ja arriba als 4.500.000 quilos de raïm.

Es compra l'hort d'Antoni Fontanet per construir l'actual celler cooperatiu. Era l'any 1916, quan ben al contrari de l'anterior, les vinyes produïren una gran quantitat de raïms sans i de bona qualitat que no podien cabre als cellers existents a la població. Això augmenta les ànsies per disposar d'un celler ampli i propietat dels socis. S'encarrega a l'arquitecte Cèsar Martinell l'obra i es sol·liciten els crèdits corresponents per la seva construcció.

Les obres comencen el 1918, sobretot aportant jornals gratuïts tots els socis que s'hi havien apuntat. Tots els pagesos pobres dirigits principalment per Josep Maria Serres es van posar a treballar amb gran intensitat per poder entrar els primers raïms la campanya del 1919, sobretot les feines essencials de desmunt, fonaments i transport de graves, sores i tovots.

Les coses van canviar l'any següent quan pujaven els murs laterals per tancar els trulls que ja estaven plens de vi, per haver adjudicat les obres a empresaris, ja que al mes de maig del 1920 s'acomiaden tres obrers i la resta dels treballadors per solidaritat fan vaga. Segons la nota de premsa publicada, «...los trabajadores por solidaridad con los despedidos se han declarado en huelga a no acceder los patronos a sus demandas...».

El centenari de la construcció de l'edifici és una gran commemoració per Gandesa, organitzat per la junta directiva i el seu president, Pere Bové. Servirà per eixamplar encara més el nom dels seus vins, avui coneguts a les millors taules del món, sobretot de les varietats de garnatxes, de les que Gandesa, aquest any, ha estat la capital mundial.